

УДК 340+001

Людмила Міхневич,

канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного та адміністративного права
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

КАФЕДРА «ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПРАВА»: ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ РАННЬОЇ РАДЯНСЬКОЇ ДОБИ

На основі архівних матеріалів здійснено аналіз організації та діяльності науково-дослідної кафедри «Проблеми сучасного права» юридичного факультету Харківського інституту народного господарства, встановлено структуру кафедри, персональний склад, діяльність аспірантури, провідні напрями науково-дослідної роботи, а також певні творчі результати провідних учених.

Ключові слова: юридична наука, науково-дослідна кафедра, науково-дослідна робота, наукові дослідження, аспірантура.

Постановка проблеми. Рання радянська доба була часом великих зрушень, зокрема, й у науковій сфері. Тогочасні реформи в галузі науки були досить кардинальними. Пропонувалося вивести всю наукову працю за межі навчальних закладів, тим самим утворити окрему наукову вертикаль: науково-дослідні кафедри та науково-дослідні інститути. Однак кафедри формувалися при вишах, діяли на їх матеріальній базі та були зобов'язані сприяти їм у науковій роботі. Вони мали тісний зв'язок з Академією, але підпорядковувалися Народному комісаріату освіти (далі – НКО). Для організації правових досліджень в УСРР при вишах були утворені 2 науково-дослідні кафедри права в Одесі та Харкові. Досвід їхньої діяльності може стати повчальним для сучасників, допоможе відшукати відправні пункти існування наукових установ та сприятиме створенню ефективної системи юридичної науки у вищій школі.

Аналіз публікацій. Організація юридичної науки в радянській Україні була предметом численних досліджень. Хоча варто зазначити, що більшість із них присвячені історії університетської чи академічної науки. Науково-дослідні кафедри 1920-х р. були предметом досліджень С. Ю. Семковського, Я. П. Ряпшо, М. А. Бистрова, В. В. Липинського, але кафедри права в літературі згадуються лише побіжно, зокрема, у працях А. Й. Рождина, В. Я. Тація, В. В. Сташиса та ін.

Постановка завдання. Ми ставимо за мету висвітлити процес організації харківської науково-дослідної кафедри «Проблеми сучасного права» як провідної наукової уста-

нови, розглянути її діяльність, персональний склад, структурну організацію, провідні напрями науково-дослідної роботи, що дасть змогу відтворити традиції правових досліджень у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Насамперед зазначимо, що науково-дослідні кафедри діяли на основі постанови РНК УСРР «Про утворення науково-дослідних кафедр і забезпечення наукових працівників науково-дослідних кафедр», Кодексу законів про народну освіту УСРР, спеціальних положень та статутів. Їх завданням було «розроблення ... наукових проблем, а також підготовка до наукової і викладацької діяльності осіб, що виявляють прагнення до наукової діяльності і необхідні для цього знання і здібності» [1, с. 165]. Кафедри формувалися у складі керівника, дійсних членів, наукових співробітників та аспірантів. Усіх обирали на загальних зборах, а затверджував на посадах НКО. Вирішальним фактором при утворенні кафедри була політична доцільність та наявність лояльного до режиму науковця.

Хоча спеціальне положення визнавало незалежність кафедр від вишів [2, с. 116], кафедра «Проблеми сучасного права» була утворена при правовому факультеті Харківського інституту народного господарства (далі – ХІНГ) восени 1921 р. Метою її діяльності була реалізація наукових, педагогічних та практичних цілей. Наукові завдання охоплювали теоретичне освітлення окремих питань радянського права, збір та опрацювання нормативного матеріалу. Педагогічна робота полягала у підготовці осіб до професорсько-

го звання чи практичної діяльності в галузі радянського будівництва. І, врешті, практичні цілі – розробка законоположень та консультування з важливих питань радянського законодавства.

Щоправда, у перші місяці діяльність кафедри мала суто організаційний характер: розробляли її структуру, внутрішній розподілок та кошторис, підбирали співробітників, розподіляли питання між секціями та обговорювали плани дослідницької роботи. Спочатку було утворено 6 секцій кафедри: 1) радянського права (керівники В. І. Сливицький та О. Ф. Євтихєв), 2) державного права іноземних держав (керівник М. І. Палієнко), 3) приватного права іноземних держав (керівник С. Є. Сабінін), 4) кримінального права (керівник О. Д. Кисельов), 5) цивільного судоустрою іноземних держав (керівник Б. В. Попов), 6) революційного правотворення (керівника не обрали). Обов'язки завідувача кафедри виконував професор Б. В. Попов [3, арк. 10].

Відразу після створення кафедри її співробітники (спочатку це були лише керівники секцій) визначилися з темами наукових досліджень. Власне, вже у жовтні 1921 р. кафедра звітувала про виконану роботу щодо вироблення планів науково-дослідних тем. Так, Б. В. Попов зацікавився питанням зміни позову [4, арк. 5]. Професор О. Ф. Євтихєв обрав тему забезпечення закономірностей у сфері управління в іноземному та радянському законодавстві [5, арк. 11]. М. І. Палієнко запланував дослідження нового державного устрою Німеччини, конституцій Чехословаччини і Польщі та змін, що відбувалися в устрої інших держав Європи і Америки. Кінцевою метою таких досліджень мало стати виявлення еволюції державних форм [6, арк. 3]. Вивчати організацію і постановку кримінального розшуку в зарубіжній і радянській практиці став О. Д. Кисельов [7, арк. 13]. Натомість С. Є. Сабінін мав досліджувати питання законодавчої техніки в приватному праві. Він планував досліджувати й форми землекористування в Стародавньому світі [8, арк. 57]. Професор В. І. Сливицький темою своїх досліджень обрав приватне радянське право і ті зміни, які в ньому відбувалися в умовах нової економічної політики. Насамперед вивченню підлягала практика народних судів [9, арк. 18].

У січні 1922 р. новим співробітником кафедри став аспірант В. К. Дябло, згодом відомий радянський конституціоналіст, знаний нині, передусім, як дослідник конституційної юстиції. Він працював під керівництвом М. І. Палієнка і вже влітку подав аспірантський звіт про свої наукові здобутки. Крім

власне теоретичної підготовки (систематизував погляди і знання із загальної теорії права та державного права), молодий вчений досліджував зміни державного устрою західноєвропейських держав. За результатами цих пошуків ним був підготовлений рукопис статті з аналізом німецької конституції. Також він звітував про завершення 3-річної праці «Анархизм, как система философии и политики права», яка була передана на рецензування М. І. Палієнку [10, арк. 22]. Втім вже в листопаді В. К. Дябло клопотав про відрядження його до Інституту радянського права при Московському університеті для продовження наукової праці.

Навесні 1922 р. кафедра поповнилася ще кількома аспірантами. У квітні вивчати цивільне право під керівництвом В. І. Сливицького розпочала О. С. Компанієць. У травні О. Ф. Євтихєв став наставником аспіранта О. М. Одарченка, наукові пошуки якого були зосереджені у двох напрямках: 1) основні засади самоуправління та 2) земельне право. Водночас О. М. Одарченко проходив теоретичну підготовку з питань методології та історії науки адміністративного права [11, арк. 44].

Втім говорити про активну колективну наукову діяльність кафедри в перший рік її існування не доводиться. Тож улітку було вирішено оптимізувати її структуру. 1 серпня Б. В. Попов через завантаженість роботою в ХІНГ (обіймав посаду декана факультету зовнішніх зносин) відмовився виконувати обов'язки керівника кафедри і на це місце було обрано М. І. Палієнка (секретарем став С. Є. Сабінін). 5 жовтня замість колишніх 6 секцій кафедри було залишено 3: публічного права (керівник М. І. Палієнко), кримінального права (керівник О. Д. Кисельов) та приватного права (керівник Б. В. Попов). Керівники ліквідованих секцій стали дійсними членами: О. Ф. Євтихєв – секції публічного права, С. Є. Сабінін та В. І. Сливицький – приватного права. Водночас у 1922 р., окрім вже згаданих В. К. Дябла, О. С. Компанієць та О. М. Одарченка, аспірантами кафедри стали: І. Л. Рахмілевич (історія руського права), Г. А. Соколовський (державне право), обидва працювали під керівництвом М. І. Палієнка, та А. В. Соколовський (цивільне право) – керівник В. І. Сливицький. У деяких списках працівників кафедри зустрічається і прізвище аспіранта Є. Л. Лозмана, втім звіт про його наукову працю не знайдено [12, арк. 2]. Очевидно, НКО не затвердив його на посаді аспіранта.

Відтак поволі робота кафедри налагоджувалася. 10 лютого 1923 р. на затвердження НКО були подані теми кафедральних досліджень, зокрема: 1) «Трансформація цивіль-

но-правового обігу під впливом соціальної революції», 2) «Питання кодифікації радянського цивільного права», 3) «Правові форми господарської організації в умовах непу», 4) «Організація кримінального розшуку на Заході і в Росії», 5) «Радянський суддя в цивільному процесі», 6) «Нова радянська конституція радянських республік» [13, арк. 58].

Навесні 1923 р. керівником кафедри став професор В. М. Гордон (М. І. Палієнко добровільно відмовився від цієї посади, адже затвердження його кандидатури НКО не надходило майже рік). Був встановлений контроль за науковою працею не лише аспірантів, але й професорів. Всі мали подавати звіти про зроблену працю і результати наукових пошуків. Основними проблемами, які розробляла кафедра у 1923/24 рр., були питання радянської конституції, адміністративного та торгового права, юридична природа трестів [14, арк. 3]. Щоб активізувати діяльність аспірантів, їх зобов'язали готувати письмові доповіді за тематикою своєї спеціалізації.

Керівництво кафедри неодноразово клопотало про розширення штатів. Восени 1923 р. до НКО внесли пропозицію затвердити дійсними членами кафедри професорів М. М. Гвоздинського, А. Р. Гюнтера, В. Л. Кобалевського, В. М. Корецького, Б. П. Кулікова, А. С. Ратнера, В. С. Трахтерова, В. І. Серебровського, В. А. Ястржембського. Однак станом на 1 січня 1924 р. склад кафедри залишався майже незмінним: керівник В. М. Гордон, 3 керівника секцій (М. І. Палієнко, Б. В. Попов, О. Д. Кисельов), 3 дійсних члена (О. Ф. Євтихійєв, В. І. Сливицький, С. Є. Сабінін) та 6 аспірантів: О. С. Компанієць, О. М. Одарченко, І. Л. Рахмілевич, Г. А. Соколовський, А. В. Соколовський, В. М. Натансон (останній був затверджений аспірантом із кримінального права – керівник О. Д. Кисельов) [15, арк. 83].

Водночас професори кафедри керували працею асистентів та студентів правового факультету ХІНГ. Так, у О. Ф. Євтихійєва працювали Н. І. Булгаков та А. Ф. Дедусенко. Перший досліджував спеціальну частину адміністративного права, а згодом – проблеми кримінального права. Натомість А. Ф. Дедусенко вивчав французьку школу адміністративного права та аграрну політику Росії та Західної Європи [11, арк. 44; 16, арк. 76]. Асистенти ХІНГ С. Н. Ландкоф та Я. І. Рапопорт розробляли питання цивільного права під керівництвом В. М. Гордона. До активної наукової праці в галузі цивільного права долучився й асистент С. Й. Вільнянський. Дослідження з кримінального права під керівництвом О. Д. Кисельова вів асистент С. П. Штернман [15, арк. 83].

Зауважимо, що така співпраця давала змогу професорам підбирати кандидатів на посади аспірантів науково-дослідної кафедри. І вже у 1924 р. Я. І. Рапопорт (у квітні) та А. Ф. Дедусенко (у жовтні) були зараховані аспірантами кафедри. Цього ж року науковим співробітником кафедри став М. Ф. Матвієвський (колишній лектор Кам'янець-Подільського університету) та аспірантом – Р. М. Бабун (загальна теорія права) [17, арк. 8]. Професор М. І. Палієнко клопотав про перевід з Одеси М. С. Розентула, втім на посаді аспіранта його не затвердили [18, арк. 60; 19, арк. 97]. Дійсними членами кафедри були обрані В. Л. Кобалевський, В. М. Корецький, М. М. Гродзинський, А. С. Ратнер, В. С. Трахтеров. І ще ряд відомих правознавців виявили бажання працювати на кафедрі: дійсними членами – О. Л. Малицький, О. Є. Семенова та науковими співробітниками – С. Й. Вільнянський і С. Н. Ландкоф. Щоправда, НКО не поспішало затверджувати їх на посадах. Скажімо, клопотання щодо професора О. М. Гладстерна та наукових співробітників С. Й. Вільнянського і С. Н. Ландкофа залишалося без розгляду більше 2 років.

У 1924 р. у центрі наукових досліджень кафедри були питання вивчення конституції, Цивільного кодексу, Цивільно-процесуального кодексу та торгового права за проектом Торгового зводу. У перспективі планували досліджувати методи викладання в «школі права», зокрема американський метод практичного вивчення права. Був встановлений тісний зв'язок кафедри з наркоматами юстиції (розробка основ торговельного законодавства) та внутрішньої торгівлі (підготовка законопроектів, зокрема, про куплю-продаж з розстрочкою платежу, про фірму) [17, арк. 94].

Професори та аспіранти кафедри вели педагогічну діяльність на юридичному факультеті ХІНГ (були постійними учасниками семінарів підвищеного типу, працювали в правовому кабінеті, керували студентськими роботами). Натомість викладачі факультету залучалися до наукових досліджень кафедри, щоправда офіційно її співробітниками вони не були. У вирішенні кадрового питання кафедри НКО стояло на позиції брати осіб «близьких духу радянського юридичного будівництва», тож перевагу мали надавати не працівникам і випускникам вишів, а юристам-практикам [20, арк. 85]. Так чи інакше, але у вересні 1925 р. на кафедрі працювало вже 22 особи та 2 вчених були кандидатами: В. С. Трахтеров (дійсного члена по секції кримінального права) та І. М. Сяк (наукового співробітника по секції державного права). Згодом дійсним членом кафедри став

М. Й. Рейхель, а аспірантом – Я. К. Белкот, і кафедра вже налічувала 25 співробітників.

У 1926 р., після смерті В. М. Гордона, кафедру очолив М. І. Палієнко. До роботи залучалися все нові наукові сили, переважно аспіранти. Цього року кафедра звітувала й про переведення у вищий розряд 3 науковців (2 наукових співробітників – у дійсні члени, 1 аспіранта – в наукові співробітники). Натомість аспірантів, які не виявили успіхів у науковій праці, відраховували (у 1926 р. таких було 2, а в наступному – 4) [21, с. 863; 22, с. 224]. Відтак особовий склад кафедри постійно змінювався. У 1926 р. налічувалося 35 науковців. Найчисельнішою була секція публічного (державного) права (16 осіб), при секції цивільного права наукові дослідження проводили 13 науковців, а секція кримінального права діяла у складі 6 осіб [21, с. 863].

Вже через рік на кафедрі працювало 33 особи (13 дійсних членів, 6 наукових співробітників та 14 аспірантів). Дійсними членами секції публічного права були М. І. Палієнко (керівник кафедри і секції), О. Ф. Євтихіїв, О. Л. Малицький, В. Л. Кобалевський, науковими співробітниками – І. М. Сіяк, М. Ф. Матвієвський, А. Н. Одарченко, аспірантами – Г. В. Александренко, М. Р. Романюк, Л. Є. Березов, Н. С. Трублаєвич, Г. В. Содін, Берновський. Професори В. В. Попов (керівник секції), В. І. Сливицький, В. М. Корецький, А. С. Ратнер, С. Є. Сабінін, О. Є. Семенова були дійсними членами секції цивільного права. Вели дослідження як наукові співробітники цієї секції С. Й. Вільнянський, С. Н. Ландкоф та Р. М. Мельник, а як аспіранти – Я. І. Рапопорт (секретар кафедри), М. В. Гордон, Л. С. Дубінський, Л. А. Бродська, О. С. Компанієць. Секція кримінального права функціонувала у складі 3 дійсних членів (О. Д. Кисельов (керівник секції), М. М. Гродзинський, В. С. Трахтеров) та 2 аспірантів (В. М. Натансон та Я. К. Белкот) [22, с. 223].

Згодом дійсними членами кафедри були обрані професори М. М. Лозинський (Український університет у Празі) та О. Р. Гюнтер (Владикавказький політехнічний інститут); науковими співробітниками – І. К. Сухоплюєв, О. Л. Федоров, І. Л. Цьокан, аспірантами – П. І. Блінов, С. Л. Фукс, І. І. Кагельов, В. Г. Гванберг, А. І. Хоменко. Після смерті О. Д. Кисельова керівником секції кримінального права став професор Г. І. Волков. Станом на 1 січня 1928 р. склад кафедри становив вже 39 осіб (16 дійсних членів, 5 наукових співробітників та 18 аспірантів) [23, арк. 44].

При цьому важливо зазначити, що лише окремі співробітники отримували зарплатню. Керівник кафедри, керівники секцій і

один дійсний член отримували 50% зарплатні, ще один дійсний член (М. М. Лозинський) – 100% і лише 4 із 18 аспірантів мали стипендію (один – 150 крб., та 3 – по 100 крб.) [23, арк. 45]. Через фінансові труднощі більшість аспірантів заробляли на життя, працюючи в різноманітних установах, що відволікало їх від систематичної наукової праці.

Водночас скрутний матеріальний стан самої кафедри не давав змоги організувати належну колективну працю. Установа хоча й користувалася приміщеннями ХІНГ та інститутською бібліотекою, все ж не мала власного кабінету та бібліотеки. Фінансування ледве вистачало на придбання нової наукової літератури, зокрема зарубіжної. Щоправда, кафедрі вдалося налагодити обмін книжками з деякими закордонними установами. Наприклад, наприкінці 1925 р. за підтримки професора С. С. Дністрянського Український університет у Празі передав кафедрі свої наукові видання [21, с. 863]. Відсутність наукових відряджень (упродовж 1926–1928 рр. кафедра не мала жодного закордонного відрядження, а за 1927/28 рр. – навіть у межах СРСР) ламала й ті крихкі, здебільшого індивідуальні, закордонні наукові зв'язки.

У 1928 р. були здійснені спроби перейти на планову, систематичну роботу кафедри. Все частіше відбувалися засідання як кафедри, так і окремих секцій, на яких заслуховували доповіді, дискутували з актуальних правових питань, обговорювали проекти кодексів. Звіти про такі засідання друкували на шпальтах «Вісника радянської юстиції». Чіткому контролю піддавалася індивідуальна робота аспірантів (доводі, участь у дискусіях тощо).

На 1928/29 рр. був напрацьований операційний план колективної роботи кафедри. Секція публічного права мала розробляти порядок розгляду законодавчих актів та на замовлення НКЮ вивчати особливості українського державного права у порівнянні з державним правом інших радянських республік. Секція цивільного права планувала переглянути цивільний кодекс, досліджувати особливості українського цивільного права та питання спрощення цивільного процесу. Вивчення особливостей українського кримінального права в системі радянського кримінального права та спрощення кримінального процесу було в планах секції кримінального права [23, арк. 47]. Однак уже до 1930 р. була ліквідована аспірантура кафедри, а правові дослідження потроху почали згортатися.

Проте за час свого існування кафедра зробила істотний внесок як у підготовку наукової зміни, так і в розвиток науки радянського

права. Правознавці брали участь в обговоренні проектів радянських кодексів, вносили пропозиції щодо вдосконалення чинного тоді законодавства, досліджували найбільш актуальні питання теорії і практики радянського права. Всю наукову працю кафедри в період з 1921 по 1930 рр. можна умовно розділити на такі напрями: а) законотворча, кодифікаційна робота та коментування кодексів; б) розробка проблем окремих галузей права; в) огляд законодавства іноземних країн і правових теорій у зарубіжній літературі. Якщо говорити про законотворчість і коментування кодексів, то спочатку до цієї роботи залучали окремих учених, і лише згодом вона набула характеру колективної праці.

Члени кафедри вели велику і плідну наукову роботу. Вони були учасниками трьох Всеукраїнських з'їздів працівників радянської юстиції, брали участь у роботі I Всеукраїнської наради юрисконсультів держпромисловості. Кафедра співпрацювала з радянськими установами. Секція цивільного права на замовлення НКЮ розробляла проект системи і кодексу господарчих законів УРСР [23, арк. 45]. Інтенсивно працювали вчені кафедри і в Українському юридичному товаристві. Її співробітники постійно готували доповіді та дискутували у його засіданнях, ними було виголошено щонайменше 40 доповідей. Значна кількість харківських учених приєдналася до роботи Ради з'їздів промисловості, торгівлі і транспорту, де активними доповідачами були В. Й. Вільнянський, В. М. Гордон, А. С. Ратнер, С. Н. Ландкоф, Я. І. Рапопорт. Вчені кафедри тримали тісний зв'язок із кафедрою права (створювалася як кабінет (у 1926 р.), потім комісія (1928 р.) Українського інституту марксизму-ленінізму, співробітниками якої стали І. М. Сіак, Г. І. Волков, Ю. Мазуренко, О. Є. Семенова, Р. М. Бабун [24]. А в 1927/28 рр. секція публічного права разом із комісією права інституту підготувала висновок на проект Конституції УРСР.

Співпраця з юридичним факультетом ХІНГ полягала не лише в читанні лекцій, веденні практичних занять, керівництві роботою семінарів підвищеного типу, а й в організації спільних засідань науково-дослідних кафедр інституту. Наприклад, у 1927 р. відбулося спільне урочисте засідання кафедр «Проблеми сучасного права» і «Світового господарства» ХІНГ, де юристи М. І. Палієнко та В. І. Сливський прочитали дві доповіді [25].

Свої наукові здобутки працівники кафедри друкували в різних видавництвах і фахових журналах, а вже у 1927 р. видали перший збірник наукових праць кафедри, де

15 її співробітників оприлюднили результати своїх досліджень. Згодом були підготовлені і наступні випуски. Так, у серії «Праці кафедри...» опубліковані роботи Г. В. Александренка (кн. 3), В. М. Корецького (кн. 4), В. С. Трахтерова (кн. 5). За активної участі членів кафедри видавалися журнали «Вісник радянської юстиції» та «Червоне право».

Висновки

Хоча радянські реформи у сфері науки були досить радикальними та базувалися на радянській ідеологічній доктрині, організація діяльності харківської науково-дослідної кафедри права повинна привертнути увагу сучасників, зокрема, в частині налагодження тісного зв'язку кафедри з державними і громадськими установами. Корисним може стати й індивідуальний творчий доробок її співробітників, який заслуговує на окреме дослідження. Врешті, поглиблене вивчення досвіду організації з підготовки наукових кадрів може бути повчальним для сучасників.

Список використаних джерел:

1. Культурне будівництво в Українській РСР. Найважливіші документи Комуністичної партії та Радянського уряду (1917–1959): у 2-х т. – К., 1960. – Т. 1. – 880 с.
2. Положение о научно-исследовательских кафедрах УССР // Наука на Україні. – 1922. – № 1. – С. 112–116.
3. Отчет о деятельности исследовательской кафедры «Проблемы современного права» // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.
4. Отчет о работе руководителя секции гражданского судостройства иностранных государств при кафедре «Проблемы современного права» // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.
5. Отчет о научно-исследовательской деятельности заведующего секцией административного права, проф. Ин. Нар. Хоз. Евтихиева А.Ф. за октябрь 1921 г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.
6. План научно-исследовательской работы секции государственного права иностранных государств при кафедре права // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.
7. Отчет о научной работе профессора Александра Дмитриевича Киселева за октябрь 1921 г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.
8. Деятельность секции гражданского права // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.
9. Отчет о деятельности секции советского гражданского права за 1921–1922 г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.
10. Отчет за первое полугодие 1922 г. аспиранта Всеволода Корниловича Дябло // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.
11. Отчет о занятиях действительного члена научно-исследовательской кафедры «Проблемы современного права» проф. Евтихиева А. Ф. за время от 1 ноября 1922 года по 1 апреля 1923 г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

12. Состав исследовательской кафедры «Проблемы современного права» // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

13. В Научный комитет при Наркомосе // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

14. Загальний звіт Укрголовнауки про роботу науково-дослідних кафедр України за 1923/24 р. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 4. – Спр. 951.

15. Отчет руководителя научно-исследовательской кафедры Проблемы современного права проф. В. М. Гордона за полугодие до 1/1 – 1924 года // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

16. Отчет о работе по научно-исследовательской кафедре проф. А. Ф. Евтихива // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

17. Отчет руководителя научно-исследовательской кафедры «Проблемы современного права» проф. В. М. Гордона // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

18. Протокол заседания научно-исследовательской кафедры «Проблемы современного права» 14/XI – 23 г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

19. Выписка из протокола Заседания президиума Научного комитета Наркомпроса 1/IV – 24 г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

20. Выписка из протокола заседания Президиума Научного комитета НКО от 19/III – 24 г. // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 476.

21. Белкот Я. Научно-дослідна катедра «Проблемы сучасного права» при Харківському інституті народного господарства / Я. Белкот // Червоне право. – 1926. – № 17–18. – С. 862–864.

22. Звіт науково-дослідної кафедри «Проблемы сучасного права» при ХІНГ // Наука на Україні. – 1926/1927. – № 2–4. – С. 223–227.

23. Звіт Харківської науково-дослідної кафедри «Проблемы сучасного права» за 1927–28 академічний рік // ЦДАВОВ. – Ф. 166. – Оп. 8. – Спр. 433.

24. Організація кафедри права при Всеукраїнському інституті марксизму-ленінізму // Вісник радянської юстиції. – 1929. – № 4. – С. 186.

25. Объединенное заседание научно-исследовательских кафедр «Проблемы современного права» и «Мирового хозяйства» при Х.И.Н.Хоз., посвященное 10-летию Октябрьской революции // Вестник советской юстиции. – 1927. – № 21–22. – С. 748–749.

На основе архивных материалов осуществлен анализ организации и деятельности научно-исследовательской кафедры «Проблемы современного права» юридического факультета Харьковского института народного хозяйства, установлена структура кафедры, персональный состав, деятельность аспирантуры, основные направления научно-исследовательской работы, а также некоторые творческие результаты ведущих ученых.

Ключевые слова: юридическая наука, научно-исследовательская кафедра, научно-исследовательская работа, научные исследования, аспирантура.

The analysis of organization and activities of the research department «The problems of modern law» Law Faculty of Kharkov Institute of National Economy was realized on the archival materials, also established the structure of the department, personal composition, postgraduate activity, major lines of research work and some creative results of the leading scientists.

Key words: legal science, scientific research Department, research work, scientific research, postgraduate studies.